

1 4202

I.

Kometer såsom järtecken om krig.

När en komet visade sig troddes den båda tecken till krig. Sagesmannen omtalar, att på vintern 1859 visade sig en stor komet med en mycket lång svans och folket gick ~~mycket~~ i spänning och ängslan för krig. Ibland samlades folket i byn om kvällarna och tittade på himmelstecknet och sagesmannen omtalar, att det hände att man såg tårar i ögonen på äldre personer, som bad Gud bevara sig ^{or} ~~från~~ kriget.

Innan världskriget 1914 bröt ut var himlen ovanligt röd i flera kvällar åtminstone under en hel vecka. När så kriget bröt ut trodde man himmelens blodfärg hade bådats detta.

II.

Spökeriernas i Henninge fäläd.

Sagesmann^{en} berättar följande historia om en för honom ~~en~~ oförklarlig upplevelse! Innan jag var gift tjänade jag i Ryd och så hade jag en fäst^{på}mö som tjänande i Henninge boställe. En gång vid mickaeli-

1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kometer såsom
järtecken om
krig.

Spökerierna i
Henninge fäläd

tiden ville hon, att jag skulle gå med till hennes hem och det gjorde jag. När vi vid tiotiden på kvällen skulle gå hem, satte vi oss på en sten under en björk på Henninge fälad. Rätt som vi satt, hördes hästtramp och det hördes som om en flock hästar hade sprungit mot Lilla Säte. Jag frågade då om inte bostället hade tagit in sina hästar, men hon svarade att de hade tagit in dem för tre vedkor sedan, och så sade jag: "Nu är de väck."

Rätt som vi satt hördes det, som ett stort träd hade fällts. Då sade jag, "se nu är han där." När vi så suttit en stund till hördes det, som om någon kommit körande med en stor höstvagn över alla åkrar, och då sade jag: "Nu skall han hämta det. Men då sade hon, "Å tyst!"

När vi hade suttit lite till hördes det, som en flock får hade kommit i riktning från Lilla Säte och gått förbi rätt nära där vi satt, och så tycktes det som de gingo mot Henninge klint. Vi hörde liksom en bjällra som pinglade. Men när jag hörde det, var det liksom håret ville resa sig på huvudet på mig. Hon vågade ju inte gå ensam hem utan jag fick följa henne.

Sagesmannen omtalar att han hört hästtrampet en gång till i samma

fälag, men han kunde inte förstå vad det var.

III.

Gastbloss.

Sagesmannen omtalar, att en gång då han varit något ärende i Billinge och var på hemväg, fick han åka med en person från Möstanga. Då ~~jag~~ han kom i närheten av Prästliden fick han se ett bloss, som fladdrade fram och tillbaka över vägen, varefter det fladdrade in över åkern mot Henningehållet och försvann i en hall i närheten av denna by. Sagesmanne sade sig ha hört, att dessa gastbloss voro orättfärdiga lantmätare, som ej fingo ro i sin grav.

IV.

Ett lyte.

Sagesmannen berättar, om en kvinna, som under havandeskapet ~~en~~ ~~en~~ blivit skrämmd av en katt. När barnet var ~~å~~ fött märkte man, att det ibland skrek, som en katt, och detta ansågs bero på att modern blivit skrämmd av en sådan. Lytet gav sig alltid tillkänna på en viss tid på kvällarna. För att råda bot för detsamma, vände man sig till en

Gastbloss.

*Skane
Frösta
A. Munkbloss
1923*

*MPT Möstanga
Herr Carl Munkbloss
född 1848
i M. Munkbloss*

Ett lyte.

44202

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

~~folk~~ gumma, som förordnade, att ~~man~~ en kväll då modern gav barnet di, skulle man taga en katt och kasta honom mot en fönsterruta. Detta gjorde man och från den dagen blev barnet fritt från sitt lyte.

V.

Ett annat slags lyte och dess botande.

Ett annat
slags lyte
och dess bo-
tande.

Sagesmannen har varit gift tre gånger och har haft fjorton barn. Ett av dessa hade någon slags eksem, som man trodde, vara förorsakat ~~av~~ av något under havandeskapet och därför ansågs som lyte. Hustrun ~~var~~ ^{dog} ~~redd~~ redan då barnet var mycket spätt och sagesmannen fick följaktligen själv taga hand om saken. Trots åtskilliga försök gick det ej att bota. Han träffade då en gumma för ^{h. m.} vika han omtalade saken. Denna rådde honom att gå till en bäck tre torisdagsmorgnar å rad innan solen gick upp och tigande taga vatten i denna och sedan tvätta barnet med detta vatten. Han gjorde som gumman sade, och när han hade tvättat flickan för tredje gången började det läkas, och efter en tid var hon fullständigt fri från det onda. 666-----

5 -
VI.

4202

Minnen från sagesmannens krigstjänstgöring.

Sagesmannen var under många år knekt för rusthållet Höör N:o 7 samt Maglasäte och Lillasäte. Han tjänade i denna tjänst från 1866 till 1899. Under många år tjänstgjorde han inte mera än fjorton dagar på året eller från den 31 maj till strax före midsommar. Senare ökades dock tjänstetiden till tjugosex dagar, och så hade man åtta dagars s.k. fotmöte då hästarna ej voro med. Han tjänstgjorde såsom Skånsk Husar med förläggning till Ljungbyhed.

Sagesmannen, som är en stor humorist, omtalar ^{de} ~~en~~ att menige man hade en del namn på officerare, vilka ofta hänsyftade på någon egenhet hos dem eller ~~hänsyftade~~ på deras utseende eller kroppsbyggnad. En major kallades för major "Skäpperöv", ty han hade en så stor och tjock akter och så var han så stygg.

Trots den korta exercistiden var det ändå många, som genom åtskilliga knep, sökte göra sig fria från tjänstgöring. Oftast var de armar eller ben man spelade invalid i. En pojke låtsade sig vara så styv i knäet, att han ej kunde böja detta, men på något sätt lyckades ändå

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Minnen från
sagesmannens
krigstjänstgö-
ring.

doktorn, att få honom till att böja det. Knepet att man låtsade sig vara styv i ~~en~~^{en} finger användes ofta för att därigenom visa, att man ej kunde använda bössan riktigt.

Rusthållningen vid regementet var ej vidare omväxlande. Vat fjärde dag fick man en ankarstock, varmed menades en avlång grov brödkaka, en sill och en klick smör, och detta skulle man hushålla med till frukost i fyra dagar. Till middag fick man vanligen ärter och fläsk och till kväll fick man korngrynsgröt. Till liten omväxling av den enformiga kronans mat, hade man matsäck med sig i koffertarna från hemmet.

Lönen, som betods, för tjänstgöringen för de knektar, som tjänstgjorde i indelningsverkets tid, var en fårsänk, ett stop brännvin, några ljus, en bit fläsk och två kakor bröd från varje rusthåll. Begynnelselönen var 83 kronor, men denna ökades senare till 150 kr, och så skulle rusthållet hålla fria kläder samt häst, s. k. nummerhäst, vilken inköptes av rusthållaren på rusthållningsrotens bekostnad. Knekten brukade få jul- och påskmat på de ställen som tillhörde hans rote.

Angående bestraffningen omtalar sagesmannen, att man brukade

få mörk och ljus arrest eller också sattes man på vatten och bröd.

Till omväxling med ärtsoppa och fläsk fick man ibland en slags köttsoppa med gryn, som kallades sluring..

VII.

Bröllop och bröllops seder.

Man brukade vid bröllopstillfällen stassa till kyrkan med för-ridare i teten. Vanligen voro detta ett par husarer i någon av socknens rotar.

Sagesmannen berättar, att han i sin barndom eller ungdom varit med på ett bröllop i Ljungaskog, vilket varade i tre dagar. Gästerna stannade kvar i bröllopgården över nätterna, ty de flesta voro släktingar, som hade långt hem, endast de närmaste grannar^{na} gingo till sina hem över natten, och av de kvarvarande fingo karlarna ligga i logar och var man kunde bereda plats, medan det hände att en del av kvinnfolken fingo gå med grannarna hem och ligga, men då gården låg ganska ensligt var det ~~ganska~~ ej så nära till grannar.

Angående rätterna omtalar sagesmannen, stt på det s.k. efter-

Bröllop och
bröllops seder.

Skåne
Frösta
N. N. N. N. N.
sept. 1933

4202
8
Mitt. Helga Persson
Ber. Carl Loman
Föd. 1848

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bröllopets sista dag, föck man ärter och fläsk.

Alla bröllopgästerna, både gamla och unga dansade av hjärtans lust. Bröllopet var på sommaren och då man ej hade tillräckligt med plats inomhus dansade man på en öppen plats i skogen. Två spelmän spelade fiol och man roade sig duktigt. En person vid namn Stoltz var taleman på bröllopet och han höll ett långt tal till de församlade gästerna.

VIII.

Maran flätar manen på hästarna.

Då sagesmannen tjänade i Nyrup fanns där en häst, som man trodde att maran flätade manen på, för varje morgon var den alldeles tilltrasslad. Egendomligt nog hände det endast på somrarna medan manen på vintern var orörd.

Maran flätar manen på hästarna.

XI.

Kyrktagningen.

Sex veckor efter ett barns födelse efter barnsängen kallade det att ~~kvinnan~~ "ligga ingan tjärke!" Under denna tid fick kvinnan ej lov att gå bort ej ens till närmaste granne. Var barnet en

Kyrktagningen.

9 4202

pojke fick hon kyrktagas en vecka tidigare än om det var en flicka.

Om en ogift kvinna fick ett barn fick hon stå skrift i kyrkan för hela församlingen. Hon fick då stå framme i koret. På sista tiden denna sed var bruklig tog dock prästen in den anklagade, om man så skall säga, i sakristian.

X.

Kyrkstraff för brott.

När en tjuv blev ertappad fick han stå skrift i kyrkan framför altaret. Den siste sagesmannen mindes, som undergick detta straff i Munkarps kyrka, var en person vid namn Per Nilsson från Henninge. Han var rik bondsom från nämnda by, men hade ^{ett} barn med en jungfru i Nyrup. För att klara upp denna affär utan föräldrarnas vetskap, tog han femtio kronor från en dräng på gården. När han blev fast för stölden kom han först till Hörby tingsställe och fick spö, sedan följde profossen honom till kyrkan. Han skaffade sedan pengarna tillbaka, ^a men de voro svedda i kanterna och detta sade han bero på, att den s. k. Koholmagubben hade skaffat dem tillbaka genom något rackartyg.

Efter ^{sv}affets genomgående reste han till Amerika där han blev

Skriv endast på denna sida!

9

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kyrkstraff
för brott.

4202

10

en bra karl.

XI.

När man började att upphöra med kyrktagningen.

i Munkarps församling/

Den första, som ej "jeck i tjärke", som man sade, var en fru Holtz och naturligtvis blev det ett förfärligt prat för detta. Först började man resonera om saken, då hon strax efter att ha kommit upp från förlösningen gick med sin make ut på åkern och sedan blev det ännu värre, när hon ej ville bli kyrktagen.

Det var vanligt, att gudmodern följde den, som skulle kyrktagas i kyrkan. Sagesmannen omtalar, att klockaren skulle ha 50 öre och prästen 50 öre för kyrktagningen.

XII.

Slabältorna.

Om dessa kärr ~~här~~ talas i ett annat sammanhang, ~~se~~ med Lars Persson, som sagesman. Även denna sagesman som är över ett tiotal år äldre än den ~~förstnämnde~~ ovannämnde, har såsom varande infödd Munkarpsbo gott minne av Slabältorna sådana de voro förr i världen. Han omtalar att på vintrarna voro kärren så vattenfyllda, att de stodo såsom

Skriv endast på denna sida!

10

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När man började att upphöra med kyrktagningen.

Slabältorna.

en sjö och vid vårflödet gingo gäddorna från Ringsjön genom Rönneå upp till Slabältorna och lekte och då fiskade man mycket gädda där. Ingen annan av de många fisksorter på vilka Ringsjön är så rik gick dit, men gäddorna förekommo ymnigt och där var många, som brukade fiska. Man fiskade mycket gädda vid bloss, vilket tillgick så, att man hade en slags järnrest, på vilken man lade en brasa och sedan höll man denne uppe i luften, så att den lyste ut över vattnet och så såg man där gäddorna lekte, "där känne en ta dom i pännvis", sade sagesmanne, så man förstår att de förekommo i riklig mängd.

XIII.

Staffansritt.

Annan Dag Jul brukade man rida Staffan i Munkarp. Denna ritt tillgick så, att en eller flera ryttare från en gård red ut, och då han så kom till närmaste granngård kom ryttare därifrån och sällade sig till dem och så fortsatte man sedan tills man blev ett långt tåg. Man red så omkring i gårdarna och sjöngo Staffansvisan och såsom en slags erkänsla härför trakterades besökarna företrädesvis med brännvin, så att det hände att de slutligen blevo så druckna att de

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*1494 Staffan Persson
Bot 208 1848
bokat av Carl Persson
godtd 1848 i Munkarp*

Staffansritt.

*Sten
Första
Munkarp
1494*

föllo av hästarna, vilka ofta blevo illa behandlade.

På grund av detta förhållande voro hästägarna ibland ej så hågade för att släppa ut sina hästar och sagesmannen berättar, ~~om~~ att en bonde i ~~Walleröx~~ Henninge, som ej ville låta sin dräng ^{ha} hästen, trakterade honom med så mycket sprit, att han ej visste vad han gjorde eller var han var. När han så blev i detta tillstånd lyfte han honom upp på halvdörren till stallet ^t och där fick han sitta antagligen i tron att han red. Här fick han sitta tills de andra ryttarna kommo, men det var ej möjligt för honom att följa med, utan han fick i stället gå till sängs, så där blev ingen staffansritt den gången.

XIV.

En annan sed annandag jul.

Även i denna trakt var det sed, att man tidigt annan dag juls morgon gick till varandra och antingen städade eller drog in all slags bråte i stallet, beroende om man stod i vänskapligt eller ovänskapligt förhållande till den person man besökte.

Var man vän med gårdens folk gödslade man och gjorde fint i

När drängen
red Staffan
på stalldör-
ren.

En annan sed
annandag jul.

stallet och det hände t.o.m., att man strödde med ene, men var man ä ovän
med personerna i den gård man besökte, körde man in gödsel och drog in
all slags bråte i stallet, så det blev ett arbete för husets folk att
åter göra rent.

Om de i det förstnämnda fallet blevo ertappade på bar gärning,
blevo de inbjudna och trakterade, men i det sehare fallet ledde det ej
sällan till slagsmål. -----